

Vedeckovýskumné a publikačné aktivity na Katedre slovenského jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave

Katedra slovenského jazyka a literatúry na Pedagogickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave sa podľa zabezpečujúcich študijných odborov už päť rokov virtuálne člení na dve oddelenia, a to oddelenie učiteľstva slovenského jazyka a slovenskej literatúry a oddelenie slovenského jazyka v komunikácii nepočujúcich. Každý z týchto odborov má aj odlišné osoby zodpovedné za uskutočňovanie, rozvoj a kvalitu študijného programu, tzv. garantov – učiteľstvo a pedagogické vedy, resp. filológia. Nejde však o izolované odbory a niektoré prierezové disciplíny sa vyučujú v oboch študijných odboroch. Rovnako je to aj s vedeckovýskumnými úlohami a publikáciami.

Slovenský jazyk v komunikácii nepočujúcich

Ide o 4-ročný jednodborový profesijne orientovaný bakalársky študijný program a minulý rok v ňom ukončili štúdium prví absolventi, ktorí sa môžu v praxi uplatniť ako tlmočníci zo slovenského jazyka do slovenského posunkového jazyka pre nepočujúce posunkujúce osoby a naopak, ako tlmočníci taktilného tlmočenia pre osoby s dvojsmyslovým znevýhodnením, ako prekladatelia slovenského posunkového jazyka pri preklade textov, prípadne v ďalších oblastiach (napr. divadelné umenie, piesne a pod.), kde sa vyžadujú zručnosti a kompetencie v oblasti tlmočenia v styku s posunkujúcimi osobami a s osobami s dvojsmyslovým znevýhodnením. Niektorých absolventov, ako aj učiteľov možno pravidelne vídať na televíznej obrazovke ako tlmočníkov do slovenského posunkového jazyka (E. Šoltysová, R. Vojtechovský, B. Randušková).

Z knižných prác môžeme v tejto vedeckovýskumnej oblasti za posledné obdobie spomenúť najmä prácu V. Vojtechovskej *Mozaika ticha* (Bratislava: Snepeda, 2023. 175 s. ISBN 978-80-969695-8-6), ktorá obsahuje 60 skutočných príbehov zo sveta ticha, ktorými chce autorka priblížiť počujúcim život nepočujúcich a pokiaľ to bude možné, tieto odlišné svety zblížiť a prispieť k väčšej tolerancii a pochopeniu zo strany počujúcich. Publikácia je dotvorená čiernobielymi ilustráciami nepočujúcej ilustrátorky Kateřiny Holubovej.

Takže je rúdo pústať,
sať slnko neslota,
Takže je rúdo ticho chlap,
nie je rúdo dva odlišné svety,
aj keď medzi nimi nepočujú,
príbehom svoj život v tichu,
O tichu je táto kniha,
v príbehoch a ilustráciách,
je to si rúdo ticho
a rúdo svetlo,
do sveta ticha vstúpte,
do sveta ticha a ticha,
chlapce a ženy a deti.

Zo zaujímavých štúdií možno ďalej výberovo spomenúť napr.:

Hladký, Juraj - Vojtechovská, Veronika: Slovenský posunkový jazyk v tlmočení do slovenského jazyka. In: *Tlmočenie nielen pre nepočujúce osoby: zborník odborných príspevkov*. Ed. Roman Vojtechovský. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, 2024. s. 40-54. ISBN 978-80-568-0613-5.

Vojtechovský, Roman – Hladký, Juraj. Motivácia priezvisk politikov v slovenskom posunkovom jazyku. In Beláková, M. – Hladký, J. – Valentová, I. – Závodný, A. (Eds.) *Produkcia a percepčia onymických systémov: Zborník referátov*. Trnava – Bratislava : Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave – Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied, 2025. s. 215 – 227. ISBN 978-80-568-0739-2.

Vojtechovský, Roman. Sociolinguistic Variability in Slovak Sign Language. In Rathmann, Ch. – Paulus, L. – Románek, P. Z. – Durczok, B. (Eds.) *Book of Abstracts: Summer School in Sign Language Studies*. Berlín: Humboldtova univerzita, 2025. s. 24. Dostupné na: <https://doi.org/10.60518/etera/67>.

Hladký, Juraj – Vojtechovský, Roman – Herčíková, Klára – Zasina, Adrian Ján. A university study of sign language interpreting in Slovakia and Czechia. In *Humanities and Social Sciences Communications*, roč. 12, 2025, č. 1122. ISSN 2662-9992. Dostupné na: www.nature.com/articles/s41599-025-05435-1.

Vojtechovský, Roman. Sociálne médiá a ich úloha v živote osôb s poruchou sluchu. In *Prohuman*. 2025, s. 1 – 17. ISSN 1338-1415. Dostupné na: www.prohuman.sk/pedagogika/socialne-media-ich-uloha-v-zivote-osob-s-poruchou-sluchu.

Vojtechovský, Roman. The development of the Slovak deaf community during the 20th century. In *Slavonic Pedagogical Studies Journal*, roč. 14, 2025, č. 1, s. 53 – 66. ISSN 1339-8660. Dostupné na: www.pegasjournal.eu/2025_14_01_03.html.

Didaktika slovenského posunkového jazyka a slovenského jazyka a literatúry

M. Beláková je vedúcou riešiteľkou ďalšieho projektu KEGA s názvom *Slovenský jazyk v komunikácii nepočujúcich* (004TTU-4/2022). Okrem nej sú ďalšími riešiteľmi členovia našej katedry, zabezpečujúci odbor SJvKN (R. Vojtechovský, A. Hefty, MgA. M. Hefty, Mgr. J. Cehlárik), ale aj P. Beňo z Fakulty zdravotníctva a sociálnej práce TU a editorky a moderátorky správ STVR v slovenskom posunkovom jazyku.

Projekt je zameraný na tvorbu nových vizuálnych študijných materiálov pre študentov denného a denného dištančného štúdia daného študijného programu, študentom Univerzity tretieho veku TU a záujemcom o celoživotné vzdelávanie. Vizuálne videonahrávky v slovenskom posunkovom jazyku budú koncipované podľa jednotlivých tém a jazykových úrovní od A1 až po B2 na základe Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky. Videonahrávky budú určené na percepciu a porozumenie posunkového prejavu, rozbor gramatických javov a nemanuálnych prostriedkov, analýzu stylistických a prozodických funkcií vyskytujúcich sa v slovenskom posunkovom jazyku. Výstupom projektu by mali byť krátke vizuálne videonahrávky, 2 vysokoškolské skriptá a 1 učebnica, ktoré by mali prispieť k tomu, aby študenti – budúci tlmočníci, na základe vytvorených zdrojov získali minimálnu jazykovú zručnosť na úrovni B2 a aby sa zdokonalili v jazykových zručnostiach slovenského posunkového jazyka aj prostredníctvom vizuálnych videonahrávok.

Spomedzi knižných diel uvádzame napr. učebnicu R. Vojtechovského s kolektívom s názvom *Slovenský posunkový jazyk pre študentov – úplných začiatok I.: Ja a moja rodina* (Trnava: Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2024. 246 s. ISBN 978-80-568-0631-9. Dostupné na: <https://pdfweb.truni.sk/veda-vyskum?e-kniznica#online;online=rodina>.) a zborník *Tlmočenie nielen pre nepočujúce osoby* (Vojtechovský, Roman, ed.; Trnava – Bratislava: Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave – Snepeda, o. z., 2024. 150 s. ISBN 978-80-568-0612-8. dostupné aj online na: <https://pdfweb.truni.sk/veda-vyskum?e-kniznica#zborniky;zborniky=nielen>).

Z didaktiky slovenského posunkového jazyka ešte spomenieme 2 štúdie R. Vojtechovského *Obsahová analýza čítaniek pre žiakov navštevujúcich základnú školu pre žiakov so sluchovým postihnutím* (In: Vančová, H. – Pokrivčáková, S. (Eds.). *Súčasný výzvy vo vyučovaní jazykov 2023*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2023. s. 127 – 143. ISBN 978-80-7435-919-4. Dostupné na: https://7df6ec12f8.clvaw-cdnwnd.com/f1163102c0d0e0a3aae255c61d630629/200005610-9950e99511/Gaudeamus_zbornik_final2.pdf.) a *Vyučovanie slovenského posunkového jazyka: úskalia alebo nové výzvy* (In: Vančová, H. (Ed.). *Jazyk, literatúra a kultúra vo vzdelávaní 2023: konferenčné príspevky*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2023. s. 174 – 186. ISBN 978-80-7435-923-1. Dostupné na: https://7df6ec12f8.clvaw-cdnwnd.com/f1163102c0d0e0a3aae255c61d630629/200005643-268d7268d9/LLCE2023_zbornik.pdf).

M. Beláková je aktuálne aj členkou riešiteľského kolektívu projektu VEGA 1/0469/24 s názvom *Lingvistický kognitívny model vyučovania slovenského jazyka* (vedúca prof. Ľ. Liptáková), zameraného na vyučovanie jazyka vzhľadom na prebiehajúcu kurikulárnu reformu.

Z didaktiky slovenského jazyka a literatúry upozorňujeme na monografiu M. Belákovvej *Teória vyučovania vlastných mien* (Trnava: Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2023. 198 s. ISBN 978-80-568-0559-6), ktorá ako spoluautorka zároveň pripravuje metodickú príručku pre NIVAM k novému kurikulu.

G. Magalovej vyšlo niekoľko štúdií, v ktorých analyzovala spôsob didaktického prenosu učiva o folklórnom materiáli, konkrétne o folklórnej rozprávke, na 2. stupni ZŠ:

V štúdiu Ľudová rozprávka a jej jazykové a mimojazykové využitie v 5. ročníku ZŠ (In: *Súčasný výzvy vo vyučovaní jazykov: Ako ďalej?*. Zuzana Straková, Veronika Bežilová (eds.). Prešov: Prešovská univerzita v Prešove. Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2024. ISBN (elektronické) 978-80-555-3376-6, s. 314 – 327) si všíma neodborné jazykovo-štylistické zásahy do folklórnej rozprávky, často degradujúce folklórny text, ktorý prestáva byť prameňom poznania mnohých kultúrnych, spoločenských a jazykových súvislostí. Cieľom štúdie je komparácia textov folklórnej rozprávky v starších edíciách a v edíciách novodobých zostavovateľov a upravovateľov. Prináša niektoré impulzy a návrhy, ako narábať so staršími folklórnymi rozprávkami v školskej praxi.

Na túto štúdiu a na predchádzajúce výskumy v oblasti práce s folklórnou rozprávkou v školskej praxi nadväzuje štúdia s názvom *Limity didaktického využitia upravených folklórnych rozprávok v školskej praxi* (In: *Dynamika a podoby naratívneho folklóru a naratívnej literatúry*. Ľubomír Gábor (ed.). Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave. Filozofická fakulta, 2025. ISBN 978-80-572-0529-6, s. 165 – 180). Ponúka analýzu troch aktuálnych učebníc literárnej výchovy pre 5. ročník ZŠ s cieľom komparovať stupeň erudície prístupu editorov k folklórnemu materiálu, ktorý sa ponúka žiakom na 2. stupni ZŠ.

Súčasťou zborníka s didaktickými témami je štúdia *Učebnice slovenskej literatúry ako impulz pre zážitkové čítanie pre školy s vyučovacím jazykom maďarským* (In: *Inovácie a trendy vo vyučovaní jazykov 2* István Szököl, Mária Beláková. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, 2024. ISBN 978-80-568-0626-5, s. 37 – 47), ktorá analyzuje súčasnú učebnicu slovenskej literatúry pre 5. ročník základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským. Všíma si jej koncepciu, žánrové zloženie ponúkaných textov a tiež súbor didakticky zameraných otázok a úloh k textom. V porovnaní s požiadavkami platných školských dokumentov nastoľuje otázku, do akej miery je efektívne zamerať sa pri vyučovaní slovenčiny ako cudzieho jazyka na malé folklórne útvary (príslovia, porekadlá...), ktoré obsahujú archaické slová a sémanticky sú vzdialené aj natívnym používateľom jazyka danej vekovej kategórie.

Naša katedra v spolupráci s Jazykovedným ústavom Ľ. Štúra SAV, v. v. i., v tomto roku vydala zborník s názvom *Produkcia a percepcia onymických systémov* (Zborník referátov z 22. slovenskej onomastickej konferencie v Trnave 5. – 7. septembra 2022. Trnava – Bratislava: Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave – Typi Universitatis Tyrnaviensis, spoločné pracovisko Trnavskej univerzity v Trnave a Vedy, vydavateľstva Slovenskej akadémie vied – Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, v. v. i., 2025. ISBN 978-80-568-0739-2). Ide o zborník 34 národných a medzinárodných štúdií (Nemecko, USA, Ukrajina, Bulharsko, Maďarsko, Poľsko, Česko, Srbsko, Francúzsko) z 22. Slovenskej onomastickej konferencie v Trnave (2022). Editormi zborníka boli I. Valentová, J. Hladký, A. Závodný a M. Beláková, pričom s posudzovaním, konzultáciami a jazykovými korektúrami textov v angličtine a nemčine editorom pomáhali aj J. Pleskalová, M. Harvalík, M. Ološtiak a Ľ. Králik, za čo im od editorov patrí srdečná vďaka.

V roku 2024 bola úspešne ukončená grantová úloha Vega č. 1/0058/20 s názvom *Teória a terminologický systém slovenskej onomastiky (v kontexte slovanskej a medzinárodnej onomastickej terminológie)*; vedúci grantovej úlohy J. Hladký; za JÚLŠ Iveta Valentová; člen A. Závodný).

Identifikácia hlavných znakov a problémov súčasnej slovenskej, slovanskej i medzinárodnej onomastickej terminológie a možnosti, kritériá a zásady spracovania slovenskej terminológie sa určili v roku

2013 v užšom kruhu českých a slovenských onomastikov, keďže obidve onomastiky sa vyvíjali spoločne a majú rovnaké teoreticko-metodologické východiská. Konceptcia projektu sa postupne precizovala v rokoch 2013 – 2019 za účasti onomastikov z Česka, Poľska, Chorvátska a prezentovala sa na viacerých medzinárodných onomastických podujatiach. Práce koordinovala a aj ďalšie vedeckovýskumné úsilie v tejto oblasti koordinuje Slovenská onomastická komisia pri Jazykovednom ústave Ľ. Štúra SAV, v. v. i.

Jedným z výsledkov projektu je kolektívna práca Slovenská onomastická terminológia (Valentová, Iveta – Hladký, Juraj – Závodný, Andrej – Imrichová, Mária – Králik, Ľubor – Harvalík, Milan – Gałkowski, Andrzej – Bijak, Urszula – Bauko, Ján. Trnava: Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave – Typi Universitatis Tyrnaviensis, spoločné pracovisko Trnavskej univerzity v Trnave a Vedy, vydavateľstva Slovenskej akadémie vied, 2024. 475 s. ISBN 978-80-568-0618-0), ktorá prináša sumarizáciu asi 600 slovenských onomastických druhových termínov i termínov, ktoré sa týkajú onomastickej teórie, a ich ekvivalentov v češtine, poľštine, angličtine, nemčine a maďarčine. Spracovanie terminológie vychádza z teoretických východísk a metodológie terminológie ako vedného odboru a zo zásad a kritérií tvorby onomastických termínov. Definície termínov sa upravovali v súlade s ich aktuálnym chápaním. Problematické termíny a ich výklady autori konzultovali s onomastickými autoritami, ktoré sú členmi terminologickej skupiny Medzinárodného komitétu onomastických vied (ICOS) a iných domácich a

zahraničných onomastických komisií. Heslové state obsahujú okrem definície aj etymológiu jednotlivých termínov, príklady, poznámky a literatúru. Cieľom bolo uviesť odporúčané termíny, resp. ich preferované varianty (z hľadiska kodifikácie), ale aj upozorniť na tie termíny, ktoré sú už zastarané a nepoužívajú sa, upozorniť na termíny nesprávne buď z hľadiska obsahu, alebo formy, a na nové termíny (kvalifikátory odporúčaný/recommended, neologizmus/neologism, nesprávny/incorrect, zastaraný/obsolete, navrhovaný STD/suggested), a to aj vo vzťahu k zásade o nepreťažovaní terminologickej sústavy termínmi pre všetky druhy objektov a so zásadou, že nie je nutné zavádzať internacionalizmy vo všetkých prípadoch. Publikácia obsahuje okrem teoreticko-metodologických východísk, cieľov, zásad a koncepcie aj kapitolu o vývine slovenskej onomastickej terminológie a genéze jej doterajšieho spracovania. Hlavným cieľom publikácie je inventarizovať, definične vymedziť i normovať onomastické termíny používané v slovenskej onomastike, berúc pritom do úvahy súvzťažnosť so slovanskou a medzinárodnou onomastickou terminológiou, a takýmto spôsobom podporiť harmonizáciu onomastickej terminológie.

Kniha bola v tomto roku ocenená Prémiou literárneho fondu za vedeckú a odbornú literatúru za rok 2024 v kategórii humanitných vied.

V nadväznosti na aktuálnu publikáciu Slovenská onomastická terminológia pokračujú jej autori v spolupráci s onomastikmi z ďalších krajín v ďalšom výskume a spracúvaní slovenskej onomastickej terminológie v rámci pokračujúcej grantovej úlohy č. 1/0360/25 s názvom *Slovenská onomastická terminológia v medzinárodnom kontexte a komparácii* (vedúci projektu A. Závodný). Podnes bolo databázovo spracovaných vyše 600 slovenských onomastických termínov v rámci portálu Slovenská terminologická databáza (STD) a cieľom na ďalšie obdobie je korigovanie a rozšírenie tohto korpusu a takisto ukotvenie základnej bázy slovenskej onomastickej terminológie v medzinárodnom kontexte – porovnanie sústavy slovenskej onomastickej terminológie s inými sústavami, rozšírenie korpusu cudzojazyčných ekvivalentov termínov (popri súčasných anglických, nemeckých, poľských a maďarských doplniť aj chorvátske, lužickosrbské, ukrajinské ekvivalenty, príp. aj ďalšie inojazyčné ekvivalenty, napr. francúzske a talianske) a rozšírenie databázy o doteraz nezaužívané termíny z iných jazykov či z iných onomastických škôl. V tomto roku boli termíny z STD pretransformované do elektronickej onomastickej terminologickej databázy na slovníkovom portáli Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV, v. v. i. (<https://slovník.juls.savba.sk/?d=ono>). Za spoluprácu patrí veľká vďaka najmä R. Garabíkovi a J. Levickej.

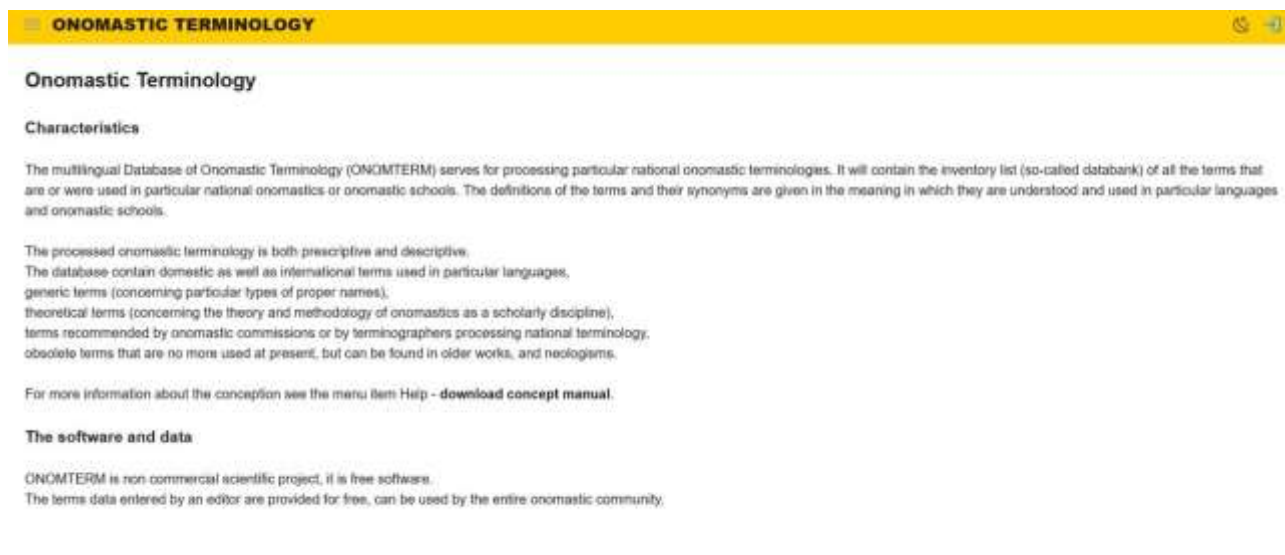
Nevyhnutným predpokladom pre širší medzinárodný záber a možnosti harmonizácie terminológie bude vytvorenie osobitnej terminologickej databázy, ktorá by vzhľadom na rozšírené možnosti editácie a hypertextového prepájania medzi jazykmi mala väčšie národné či medzinárodné využitie.

Vzhľadom na unifikáciu štruktúry STD je ďalším z cieľov vytvorenie novej, osobitnej slovenskej onomastickej terminologickej databázy, ktorá by vzhľadom na rozšírené možnosti editácie a hypertextového prepájania medzi jazykmi na podobnom princípe ako paralelné korpusy či doména Wikipédia mala väčšie národné či medzinárodné využitie.

Hoci je onomastika samostatná jazykovedná disciplína, je súčasne pomocnou vednou disciplínou pre mnohé iné vedné odbory (história, geografia, etnológia, sociológia a pod.). Ďalším zámerom je preto uvádzať pri jednotlivých termínoch aj iné vedné odbory okrem onomastiky, v ktorých sa termín používa tak, ako to je pri terminologických položkách jednotlivých zbierok v rámci STD.

Ďalším z aktuálnych cieľov je aj dopracovanie tematickej kategorizácie slovenských onomastických termínov, ktorá by bola spracovaná aj v podobe aktualizovanej monografie s abecedným usporiadaním onomastickej terminológie. Jej súčasťou má byť aj systematické usporiadanie termínov podľa desatinného triedenia podľa objektov a javov označovaných vlastnými menami, ako je to v tradičnej terminologickej práci Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika. Práve nová zamýšľaná databáza by mala systematizované a tematicky kategorizované onomastické termíny podľa objektov a javov označovaných vlastnými menami na základe hyperonymicko-hyponymických vzťahov aj prehľadne graficky aj zobrazovala. Keďže sa onomastická terminológia pripravovala ako súčasť STD, vzhľadom na jej koncept nebolo napr. možné označiť jednotlivé termíny dvoma kvalifikátormi, napr. neologizmus, nesprávny alebo neologizmus, odporúčaný, preto ak nebolo možné termín z rozličných dôvodov spoľahlivo zaradiť ani do jednej z uvedených skupín, zostal zatiaľ bez kvalitatívnej charakteristiky (pragmatického kvalifikátora). V novej databáze a aktualizovanej verzii knižnej publikácie by sa mohlo použiť viac hodnotiacich kvalifikátorov jedného termínu.

Na túto víziu a koncepciu nadväzuje aj spracovanie medzinárodnej onomastickej terminológie prostredníctvom pripravovanej databázy viacjazyčnej onomastickej terminológie ONOMTERM v kooperácii s medzinárodnou pracovnou terminologickou skupinou ICOS-u. Významnú úlohu v tejto „negociácii“ zohrali vedúca oddelenia dejín slovenčiny, onomastiky a etymológie Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV, v. v. i., Iveta Valentová a Milan Harvalík.

Databáza bude obsahovať inventarizačný súpis (tzv. banku dát) všetkých termínov a ich definícií, ktoré sa používajú alebo sa v minulosti používali v jednotlivých jazykoch, národných onomastikách a onomastických školách. Uvažuje sa aj nad prípadnou korekciou či zosúladením definícií niektorých termínov – napokon ide aj o jeden z dlhodobých cieľov terminologickej skupiny Medzinárodného komitétu onomastických vied (ICOS, List of Key Onomastic Terms). Základné zásady tohto projektu publikovali v časopise Rivista Italiana di Onomastica I. Valentová, M. Harvalík a A. Gałkowski. Terminológia spracovaná v novej slovenskej onomastickej databáze sa po doplnení definícií v angličtine stane súčasťou spomínanej medzinárodnej databázy onomastickej terminológie.

Doteraz spracovaná terminológia predstavuje len predbežnú a základnú, hoci spoľahlivú sumarizáciu termínov, ktoré sa doteraz v slovenskej onomastike vyskytli, a ich obsahovú a kvalitatívnu charakteristiku s uvedením hyperonymicko-hyponymických vzťahov a terminologickej sústavy. Viac ako 600 spracovaných termínov (vrátane príbuzných, synonymných, variantných a dubletných termínov) predstavuje solídny základ, z ktorého možno vychádzať pri porovnávaní a snahách o harmonizáciu a normalizáciu slovenskej, slovanskej i medzinárodnej onomastickej terminológie a takisto na dopĺňanie ďalších termínov. Už počas online editácie termínov v STD autori pripomienky k termínom postupne pridávali do časti formulára. Obsah tejto položky nie je zverejnený v STD ani v knižnej publikácii, slúži iba spracovateľom terminológie a členom predsedníctva Slovenskej onomastickej komisie na pripomienkovanie spracovania konkrétneho termínu. Archivujú sa v ňom návrhy a názory riešiteľov projektu na vzniknutý problém a genéza jeho riešenia. Tieto informácie o riešených problémoch budú slúžiť autorom aj ako podklad na dopĺňanie, úpravu či aktualizáciu niektorých termínov v databáze.

Učebnica J. Pavloviča *Cvičenia zo štylistiky slovenského jazyka* (Trnava: Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2023. 93 s. ISBN 978-80-568-0609-8) je určená pre poslucháčov predškolskej a elementárnej pedagogiky. Teoreticky sa odvíja z Mikovej výrazovej sústavy. Teoretickým poznatkom, resp. definíciám, ktoré sú stručne uvedené v zadaní cvičenia, prislúcha dvanásť blokov cvičení, v ktorých sa na praktických príkladoch overujú charakteristické teorémy najčastejšie uplatňované v praxi. Ide teda o reprezentatívne charakteristiky, ako aj príklady v cvičeniach.

Mgr. Marek Mikušiak, PhD., v ostatných rokoch nadväzoval na svoju skoršiu prácu z roku 2022 o sémantických, pravopisných a právnych aspektoch označení olympijských podujatí (Mikušiak, 2022). V nadväzujúcej štúdií zameranej na slovenské paralympijské názvoslovie (Mikušiak, 2025a) poukázal na neopodstatnené etymologické a sémantické predpoklady, ktoré v súvislosti s týmito označeniami prijíma časť slovenskej lingvistickej obce. V štúdií je okrem toho predstavený návrh novej systemizácie paralympijského názvoslovie, ktorý sa vyrovnáva s doposiaľ odborné nespracovanou témou prekladu viacsovných označení s komponentom *para*. Druhý nadväzujúci príspevok z oblasti teórie vlastného mena (Mikušiak, 2025b) predstavuje kritickú analýzu súčasnej chrématonymickej klasifikácie; autor v tomto článku argumentuje v prospech potreby systematickej identifikácie slovných obchodných značiek ako onomastickej kategórie *sui generis*.

Mikušiak, Marek (2025a): O slovenskom paralympijskom názvosloví: slovotvorné, sémantické a pravopisné aspekty označení s komponentom *para*-. In: *Slovenská reč*. Roč. 90, č. 1 (2025), s. 110-127.

Mikušiak, Marek (2025b): Slovné obchodné značky v teórii vlastného mena. In: *Produkcija a percepcija onymických systémov*: 22. slovenská onomastická konferencia Trnava 5. – 7. septembra 2022. Trnava (Slovensko) : Trnavská univerzita v Trnave. Pedagogická fakulta ; Trnavská univerzita v Trnave. Typi Universitatis Tyrnaviensis, spoločné pracovisko Trnavskej univerzity v Trnave a Vedy, vydavateľstva Slovenskej akadémie vied ; Bratislava (Slovensko) : Slovenská akadémia vied. Pracoviská SAV. Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra, 2025. – ISBN 978-80-568-0739-2, s. 324-329

J. Hladkému vyšla v roku 2024 na Slovensku pilotná štúdia o čitateľských preferenciách odsúdených v slovenských väzniciach, obsahujúca aj informácie o kreovaní ústavných knižníc od 19. storočia po súčasnosť a ich knižných fondov s názvom *What do inmates in Slovak prisons read?* (In: *Information Development* [textový dokument (print)] [elektronický dokument] . – Londýn: SAGE Publications. – ISSN 0266-6669. – ISSN (online) 1741-6469. Roč. 40, č. 1 (2024), s. 51 – 60).

K. Pavlovičovej a J. Pavlovičovi vyšla štúdia *Literárny kontext staroslovienskeho výrazu "ot ognja goreshtago" v Proglase* (In: *Slavica Slovaca*, roč. 58, č. 1 (2023), s. 118 – 137 ISSN 0037-6787), ktorá na základe kritiky prekladu Konštantínovho Proglasu obsahuje argumentáciu presadzujúcu nový preklad staroslovienskeho fragmentu „oňja goreštago“. Pri uplatnení tohto návrhu sa so zreteľom na mikroštylistiku zmení sémantika slovného spojenia s lexémou *oheň* vďaka epitetu z prostej sémantiky vlastnosti ohňa na antropologicky relevantný výraz, pomenúvajúci stav človeka, teda v slovenskom preklade bude celý výraz znieť *mučivého ohňa*. Autori prívlastok v starosloviencine identifikujú ako činné prídavné, ktoré ako adjektívium možno skloňovať. Takýto preklad podporuje aj príbuznosť výrazu so slovesom *ogorčitisja*, ktoré sa vyskytuje sedem ráz v paschálnej kázni sv. Jána Zlatoústeho.

Pomerne rozsiahly konferenčný príspevok (41 normostrán) s názvom *Príbehy biblických pastierov v diele H. Gavloviča Valaská škola, mravív stodola* Kristíny Pavlovičovej (In: *Dynamika a podoby naratívneho folklóru a*

naratívnej literatúry: zborník štúdií z vedeckej konferencie v Trnave 8. 10. 2024. Ľubomír Gábor (ed.). Trnava: Filozofická fakulta Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2025. s. 96 – 140. ISBN 978-80-572-0529-6) má v princípe literárnovednú povahu, no z jazykového hľadiska je na ňom zaujímavé to, že autorka v ňom na konkrétnom textovom materiáli ukazuje, že Gavlovič vychádzal z Vulgáty, ako to vidno v prípadoch, keď sa latinský text Vulgáty odlišuje od hebrejského originálu. Autorka uvádza a porovnáva latinský a hebrejský text, prekladá ich a vysvetľuje. Dopĺňa zistenia Gizely Gárikovej v prípadoch, keď tá uviedla, že sa jej nepodarilo zistiť prameň významu, ktorý uvádza Gavlovič (H. Gavlovič mal záľubu vo výklade mien biblických postáv, názvov studní atď.), prípadne niektoré Gárikovej tvrdenia kriticky prehodnocuje.

Popularizácia vedy

Členky a členovia katedry participujú aj na popularizácii vedy. V tomto roku sa niektorí členovia katedry zapojili do organizácie Európskeho dňa jazykov v Trnave, uskutočňujú cykly popularizačných prednášok po základných a stredných školách a spolupracujú s regionálnymi a celoštátnymi médiami.

A. Závodný popri spolupráci na vydávaní obecných monografií na západnom Slovensku, najmä v záhorskom regióne, aktuálne participuje na vydaní prepisu historickej školskej kroniky v obci Hradišti pod Vrátnom s dobovými vysvetlivkami a analýzou jej historickej a nárečovej lexiky (monografia v tlači). Ide o hodnotnú historickú prácu, ktorá nie je len svedectvom o vzniku, kontinuitnom formovaní a vývine rímskokatolíckeho školstva v obci Hradište pod Vrátnom od najstarších v prameňoch zachytených čias

až po koniec školského roka 1957/58, text kroniky je zároveň neklamným svedectvom o vzniku a vývine obce, miestneho kostola, rôznych spolkov, hodnotení obecných pomerov a celospoločenských udalostí. K prepisu kroniky, treba uviesť, že bol pomerne náročný, pretože kroniku písali viacerí pisári, hoci v najväčšej miere až do svojho odchodu na iné miesto to bol Jozef Krajčo (zrejme až do konca školského roka 1931/32). V dôsledku toho sa teda s každým ďalším zapisovateľom mení aj archaická štylizácia a rukopis tohto manuskriptu.

J. Hladký spolupracuje s obcami v trnavskom a nitrianskom regióne na vydávaní obecných monografií a je autorom dvoch kapitol (Názov Trakovice a terénne názvy v katastri obce; Medailóny osobností Trakovíc; *Trakovice: korene a horizonty* Tomáš Hrubý (ed.): Trakovice: Obec Trakovice, 2025. ISBN 978-80-570-6946-1) o výklade jazykovej a mimojazykovej motivácie názvu obce Trakovice a terénnych názvov tejto obce a medailónov trakovických osobností v prednedávnom vydaní obcej monografii Trakovice, vydaní pri príležitosti 750. výročia prvej písomnej zmienky o obci (jedným z recenzentov knihy bol A. Závodný).

M. Beláková zasa už niekoľko rokov pripravuje a na budúci rok má zámer vydať obecnú monografiu obce Slovenská Nová Ves.